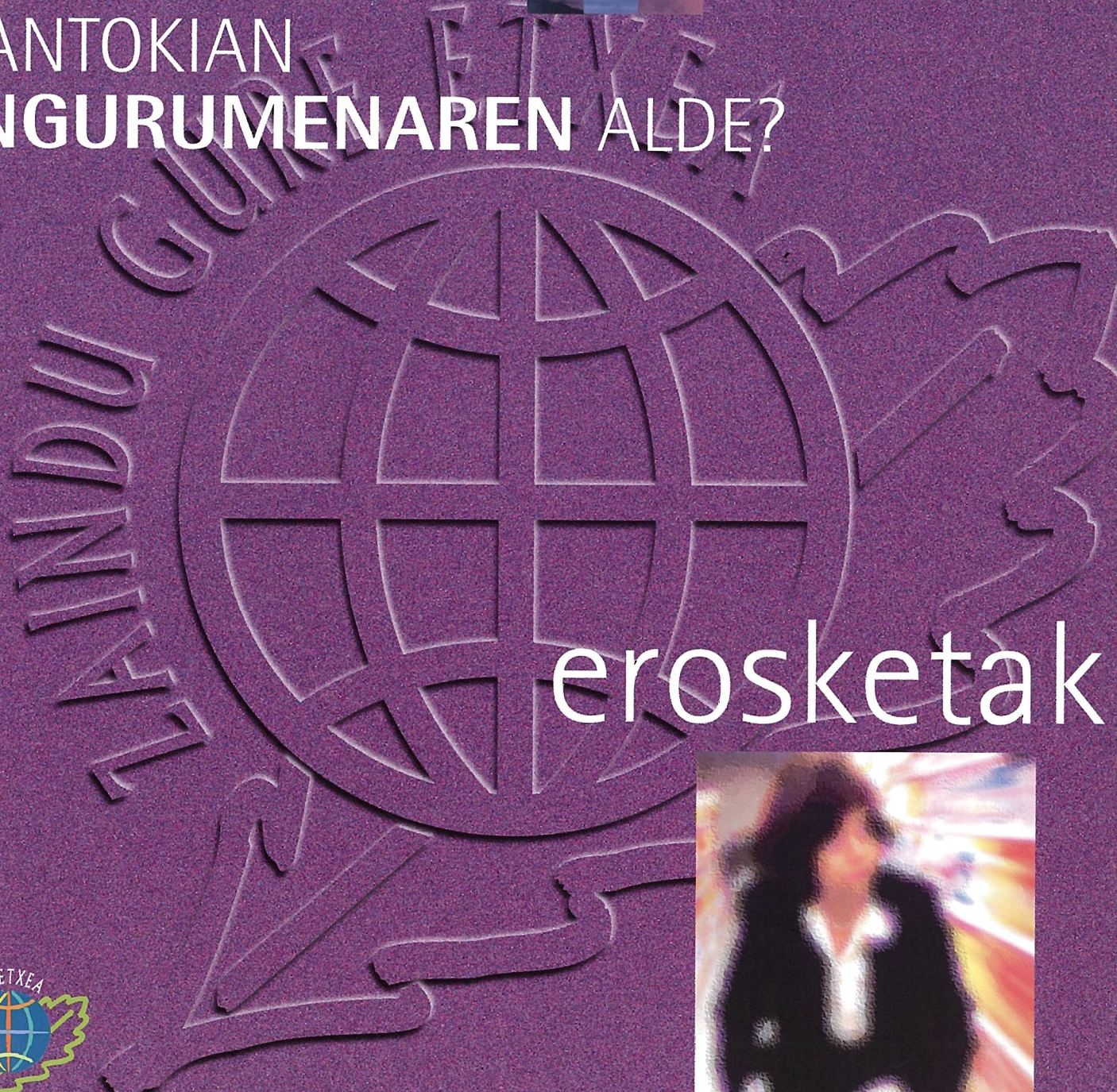

ZER EGIN DEZAKET LANTOKIAN INGURUMENAREN ALDE?

erosketak

Sindikalismoak nahitaez hartu behar du kontuan lan guztiek dutela eragina ingurumenean, eta horretaz ohartarazi beharra dauzka langileak. Zeregin horri ekiteko, norberaren lantokitik hasi behar dugu lanean, hurbilen daukagun ingurunean eman behar dugu etsenplu.

Zenbait ideia orokor dituzue idazki honetan, oraintxe bertan martxan jartzeko modukoak. Beste ideia asko, berriz, zeuon zentzumenak eta eskarmentuak emango dizkizute, ingurumen-gaietan espezialistak izan gabe ere, eta eguneroko lanean aplikatu ditzaitezue. Komeni da enpresetan ingurumenari buruzko iradokizunak edo proposamenak jasotzeko gutunontziak jartzea, eta horietan ageri diren ideia interesgarriak bultzatzea. Hasteko, hauxe egin dezakegu: lan egiten dugun enpresaren jarduerak zer ingurumen-inpaktu sortzen dituen jakiteko **GIDOI** labur bat. Halaber, komeni da hainbat datu jasotzea eta aztertzea (enpresaren jardueramota, ura, airea, hondakinak, zarata, lurzoru poluituak edo substantzia arriskutsuak...) eta galdera hauei erantzutea: Badu

enpresak hondakinak airera isurtzeko guneren bat? Olio erabilirik sortzen du? Hondakinik sortzen du? Hondakin-urik isurtzen du ibaira, saneamendu-sarera edo itsasora? Biltegitratzen du erregai likidorik? Substantzia kimikorik erabiltzen edo biltegitratzen du? Zaratarik sortzen du? PCBrik (pyralenoak) daukaten aparatuerik badago enpresan? ...?

Gidoiaz baliatuz, eta geure lan-jardueraren eragina aztertuz, ingurumen **DIAGNOSTIKOA** egiteko moduan gara. Hona zer osagai behar dituen diagnostikoak:

- **Helburuak:** zehatzak, gauzatzeko modukoak, neurgarriak (energia-gastua % 10 murriztea urtebeteren buruan, adibidez).

- **Erantzukizunak:** norberaren lanpostuari bakarrik ez bada- gozki, zuzeneko arduradunarengana jo eta haren laguntza eskatu (erosketa-arduradunari, adibidez, honakoa eskatu: plastikozko poltsen ordez paper birziklatukoak erosteko).

- **Bitartekoak:** diseinatutako ingurumen-plana martxan jartzeko behar diren baliabideak, horien kostua, aplikatu daitezkeen jokabide alternatiboak (kontsumo baxuko bonbilla-stocka edukitzea, erretzen direnen ordez jartzeko...).

- **Adierazleak:** zenbait baremo jartzea, finkatutako helburuak (energia, edo ur-kontsumoaren faktura gutxitzea...) neurtzeko eta balioztatzeko.

- **Jarraipena eta balioztatpena:** martxan jarritako neurriak aldiro ikuskatzea (aurrez finkatutako maiztasunaz); helburuak zenbateraino betetzen diren begiratzea, adierazleen bidez (ur-kontsumoari, dagokionez, adibidez, astero begiratzea iturriak eta hodiak, ur-ihesik edo jariorik baden jakiteko).

- **Komunikazioa:** nola adierazi lankideei edo sindikatu-atalari martxan jarri den planaren eta horren emaitzen berri (enpresa barruko aldizkaria, hileroko informazio-orria enpresako ohar-taulan...).

erosketak

EROSKETAK

ONTZIAK ETA BILGARRIAK

- Ez erosi eta erabili PVCdun (binilo-polikloruroa) ontzirik; izan ere, horien kloroak substantzia organokloratuak sortzen ditu (gutziz toxikoak eta kaltegarriak bai ingurumenerako bai giza osasunerako). Gainera, PVCa ez da birziklagarria. Badira klororik gabeko beste plastiko batzuk (PETa, adibidez). Erraza da PVCko botilak beriztea: kolore urdinxka, arrasto bat botila-ipurdiaren erdian eta, tolestatu edo zimurtuz gero, marka zuria agertzen da.

- Ahal dela, erosi material birziklatuz, birziklagarri edo biodegradagarri egindako ontziak. Etiketaren eta ikurren bidez jakiten da materialak birziklagarriak diren.

- Ahalik eta gehien murriztu behar da bilgarrien kantitatea biltegitik txikizkako saltokietara. Garraiorako bilgarri gutxiago jartzeko eskatu behar zaie hornitzaileei, produktuaren segurtasuna arriskuan jartzen ez bada behintzat. Hartara, gutxitu egiten tratatu beharreko ontzi- eta bilgarri-kantitatea.

- Ahal dela, ez erosi alferrikako bilgarriak dituzten produktuak. Begiratu zenbat bilgarri eta bilgarri-geruza dituen produktuak, baita egiazki zenbat behar dituen ere. Hitz batean: alferrikako bilgarriak ez!

- Begiratu hornitzaileek onartzen duten ontziak eta bilgarriak itzultzea (paletak, kartoizko erretiluak, zurezko kaxak...) eta berriro erabiltzen dituzten. Begiratu, halaber, badagoen enpresan bertan berriro erabil daitekeen bilgarriak.

- Poltsa birziklagarriak erabiltzea badago erosketak egiteko. Produktua plastikozko poltsan saltzen badute, bezeroak saiatu behar du hura berrerabiltzen (zabor-poltsa gisara, adibidez). Beste aukera bat ere eman ahal zaio erosleari: erosketak eramatea dendan saltzen diren produktu-kaxetan.

- Gogoan izan HHSen (hiri-hondakin solidoak) pisuaren % 30-50 ontziena eta bilgarriena izaten dela.

MATERIALAK

- Hondakinak hobeto kudeatzen laguntzen du langileen ingurumen-trebakuntzak eta hondakinak gaika bereizteak (kartoia/papera, beira, plastikoa, pilak...). Diru pixka bat ere ematen du papera eta kartoia saltzeak; gainera, paper birziklatua egiteko erabiltzen dira bi gai horiek.

- Saltoki handiek edukiontziak jarri behar lituzkete hondakinak gaika bereizteko. Hartara, saltokietako dendek sortzen dituzten zaborrak kudeatzeko neurriak hartzeko aukera izango lukete.

- Dendetako bulegoetan papera bi aldeetatik erabili behar da, ahal dela; gutunazalak, berriz, barne-postarako. Horrela eginez gero, paper gutxiago erabiliko da eta, era berean, paper-hondakin gutxiago sortuko da.

- Ingurumen-jarduera egoki bat honakoa da: ez egitea alferrikako paper-gasturik publizitate-gutunetan eta liburuxketan. Ziurtatu, bestalde, paper edo kartoi birziklagarriari egin dela promoziorako erabiltzen den papera.

- Hobe papera eta kartoia erabiltzea plastikoa baino; hobe beirazko ontziak tetrabriketakoak edo aluminiozkoak baino.

PRODUKTU TOXIKOAK

- Lantokia garbitzeko erabiltzen diren produktu kimikoen ingurumen-inkatu ahalik eta txikiena eragin behar dute, eta halakotzat identifikatuta behar dute egon. Denek erabiltzeko eremuak (komunak, jantokia...) fosfato eta klororik gabeko detergenteekin garbitu behar dira.

- Ahalik eta garbiketa-likido gutxien erabili behar da (fabrikatzaileak gomendatzen duen gutxieneko kantitatea).

- Argi-instalazioen mantentze-lan egokia egin behar da, eta behar den lekura eraman behar dira hondatutako hodi fluoreszenteak, hondakin toxikoak eta arriskutsuak baitira (merkurioa edukitzen dute).

INFORMAZIOA

- Produktu ekologikoak erostea bultzatu behar da enpresan. Horretarako, egiarki zein diren ekologiko jakin behar da, publizitatearen amarruei kasurik egin gabe, ontzietako ingurumen-ikurrek zer adierazten duten ongi ikasiz. Ikur

horietako batzuek ez dute inongo ingurumen-oinarririk: publizitatearen amarruak besterik ez dira. Beste batzuek, ordea, badute ingurumen-hobekuntzako esanahi garbia: puntu berdeak, etiketa ekologikoak edo birziklatze-sinboloak, adibidez.

- Informazio argia, erraz ulertzeko modukoa, eman behar zaio kontsumitzaileari, eta arreta berezia jarri behar zaie produktu transgenikoak dituzten elikagaiei.

ZARATA

- Ez da batere ona izaten musika altuegi edukitzea. Zarata-maila kontrolatzeko, musika-ekipoetan soinu-potentzia mugatzeko gailuak jarri.

- Aire egokituko aparatuak zarata-iturri handia izaten dira. Kontuan izan hori haiek instalatu aurretik, zarata eragozteko neurriak hartzeko

ENERGIA

- Energia gutxiago kontsumitzen da ur bero sanitarioaren galdaran termostatoak jarri eta galdararen mantentze-lan egokia eginez gero, baldin eta berotze sistema zentrala bada.

- Hodi fluoreszenteak edo sodio-lanparak erabiltzen dituzten argiztatze-sistemak goritasun-lanparakoak baino hobeak dira. Garestiagoak ere badira, baina gehiago irauten dute. Era berean, bost aldiz energia gutxiago kontsumitzen dute lanpara fluoreszenteek goritasun-lanparek baino.

- Argi naturalaz ahalik eta gehien baliatzea da energia elektrikoaren kontsumo egokia lortzeko bidea. Lanpostuak leihotatik edo sabaileihotatik hurbil jarri eta maiz garbituz gero (ahalik eta argi gehien igaro dadin), lanparak aldian behin garbituz gero... ez dago hainbeste argi artifizialen beharrik.

- Elektrizitate-kontsumoa kontrolatu eta gutxitu egiten da etengailu tenporizatuak jarriz gero (denbora jakin bat igaro ondoren argiak bere kasa itzaltzeko) komunetan, langileen aldageletan, telefono-kabinetan..., edo detektagailuak jarriz gero korridoreetan, larrialdietarako eskaileretan edo igogailuetan (horietan jendea dagoenean argia pizteko eta ez dagoenean itzaltzeko)..

- Klimatizazio-sistemen mantentze-lan egokia eginez gero (hozte-likidoa begiratzea, iragazkiak aldatzea...), berriz, energia-kontsumoa ez da handitzen. Aire egokitua kontuz erabili behar da udan: energia asko kontsumitu eta osasunerako kaltegarri izateaz gain, ozono-geruza suntsitzen duten gasak isurtzen dituzte.

- Behar duen tenperatuaren 5° C azpitik dabilen hozkailuak edo izozkailuak % 25 energia gehiago kontsumitzen du. Labearen atea zabaltzen den bakoitzean, berriz, 25-50 gradu jaisten da haren barruko tenperatura.

URA

- Langileen zein bezeroen konketetan presioa mugatzeko eta ura barreiatzeko gailuak jarriz gero, ur gutxiago gastatzen da, garbiketa-maila jaitsi gabe. Xaboa ongi kentzeko adina presio utzi behar da betiere.

Tenporizadoredun eta aginte bakarreko iturriak jarriz gero denek erabiltzeko lekuetan (komunak, jantokia...), ez dago iturria zabalik uzteko arriskurik.

PRODUKZIO GARBIA

Naturalizazioa.- Ezinbesteko helburua da "naturalizatzea" bai gure jarduerak bai kontsumitzen ditugun produktuak. Beraz, zirkulaziotik kanpo utzi behar dira prozesu naturalek onartzen ez dituzten gai guztiak, elementu toxikoak, ozono-geruza suntsitzen dutenak, biometagarriak... Laburbilduz, ziklo naturalak aintzat hartzen dituzten materialak bakarrik erabili behar dira. Adibide bat: leiho, ate eta hodietako PVCaren ordez zurez, zeramikaz edo buztinez egindako produktuak erabili.

Berrerabiltzea.- Definizioa: ahalik eta gehien eta etengabe aprobetxatzea ingurune naturaletik erauzitako materialak eta elaboratuak. Produktu bat egiten denean, ahalik eta denbora gehien erabiltzeko diseinatu behar da, ahalik eta material, energia eta ur gutxien gastatuz. Adibide garbi bat: beirazko botilak, erabili eta gero berriro erabil baitaitezke.

Birziklatzea.- Naturak gehien erabiltzen duen sistema erabiltzean datza: zikloen sistema, hau da, etengabe berreskuratzea oinarrizko elementuak eta ondasunen osagaiak, eta berriro erabiltzea beste produktu batzuk egiteko. Berrerabiltzea eta birziklatzea ez dira gauza bera: birziklatu, lehengaia egiten da, ez produktu elaboratua. Papera dugu adibide ezagunena, berriro papera egiteko birziklatzen baita.

Aurrezte.- Definizioa: behar dena besterik ez kontsumitzea, baliabideak alferrik ez gastatzea. Ura, adibidez, sarritan gastatzen da alferrik: kanila zabalik uzten da...

Egokitasuna.- Ez nahasi eraginkortasunarekin (kontzeptu hori produktibistagoa da, eta oso subjektiboa). Definizioa: lanbide edo jarduera bakoitzari hobekien dagozkion elementuak eta jardunbideak hautatzea. Beste hitz batzuekin esanda, lanean egiten den aurrezpena da (lana: ahalegin bat egiteko gaitasuna). Egokitasun-adibide garbiena dugu haizearen bidez energia eskuratzea, horretarako behar diren elementu egokienak erabiltzen baitira.

Erabilpen-balioa.- Honetan datza: lehentasuna ematean elementu jakin batzuei, asetzen dituzten oinarrizko premiak direla-eta, eta bazterreraz uztea balio edo erabilpen oso argia ez dutenak. Kontzeptu honek zalantzan jartzen ditu gaur egun ezinbestekotzat jotzen diren hainbat premia, baita ustezko premia horiek asetzen dituzten produktuak ere. Adibide garbi bat: telematika- eta elektronika-alorreko azken nobedadeetako batzuk (izan ere, gehiago dirudite erakusteko eginak inork erabiltzeko baino).

Deszentralizazioa.- Kontzeptu honekin batera erabili ohi dira dibertsifikazioa, desfokalizazioa eta beste batzuk. Definizioa: ekonomiaren eskalak gutxitzea eta produkzioak, horien merkaturatzeak eta kontsumoak dibertsifikatzea; ekonomia hurbiltzea inguru eta euskarri dituen giza komunitateei. Baliabideak hobeto aprobetxatzeaz gain, badu beste ondorioz ere: monopolioen eta baliabide-

kontzentrazioen aurka egiten du, batetik; bestetik, demokraziaren aldeko neurria da, horizontaltasuna bultzatzen baitu botere- eta erabakimen-harremanetan. Energiarena dugu adibide aipagarriena: haren produkzioa, garraioa eta kontsumo deszentralizatzeak berez dakar gizarteko boterekuotak banatzea, hura hobeto aprobetxatzeaz gain.

Erantzukizuna.- Definizioa: ingurune jakin batean bizi garelako ohartzea eta, bakoitzak bere eguneroko bizimoduko jardueren ardura hartzeaz gain (eta batez ere), ekonomian sartzen diren produktuekiko arreta. Erantzukizuna: produktu jakin baten arduradun egitea, lehengaia erauzten denetik erabat erabiltzen den arte (orain arte ez bezala, alegia; izan ere, fabrikatzaileek ez zioten kasurik egiten produktuak gerora eragin zitzakeen ondorioei).

Produktio Garbiak gai izan behar du hone-lako produktuak egiteko:

- Ez-toxikoak, hondakin kimikoekin poluitu gabeak
- Eraginkorrek energiaren aldetik.
- Material berriztagarriekin eginak, hau da, erabili ahal berriro sorrarazten diren materialekin. Ekosistemak zainduz atera behar dira, gainera, material horiek.
- Luzaroan irauten dutenak eta berriro erabiltzeko modukoak.
- Erraz desmuntatu, konpondu eta berreraikitzeko modukoak, piezak beste produktu batzuenekin trukatzeko modukoak dituztenak.
- Bilgarri gutxi eta egokiak dituztenak. Material birziklatuak eta birziklagarriak erabili behar dira bilgarritarako.
- Bizitza baliagarria amaitzen zaienean produkzio-sisteman edo naturan berriro sartzeko diseinatuak.